

Hur kan ett företag skydda sitt affärskoncept?

De flesta företag har en affärsidé och någon form av affärskoncept. Med affärskoncept avses här de medel, metoder och strategier (inbegripet know-how och andra företagshemligheter) företaget använder för att uppnå den tänkta affärsidén. Till affärsidén/-konceptet kan vara knutet affärsplaner, analyser, instruktioner, ritningar, presentationsmaterial, modeller, mallar, datorprogram och/eller andra handlingar och dokumentation.

För de flesta företag är det av yttersta vikt att inte någon konkurrent får tillgång till och "kopierar" företagets affärskoncept.

I USA finns vissa möjligheter för företag att skydda sina affärsmetoder genom patent. I den svenska patentlagen är affärsmetoder emellertid uttryckligen undantagna från det skyddsbara området. Inte heller i övrigt finns det något heltäckande tillvägagångssätt för att skydda ett affärskoncept. Därmed inte sagt att det inte finns något man kan göra. Det finns nämligen ett antal områden ett företag kan arbeta med för att försöka skydda sitt affärskoncept i största möjliga utsträckning. Syftet med denna artikel är att översiktligt redogöra för dessa.

Sekretessavtal/-klausuler

Genom avtal om sekretess kan ett företag begränsa rätten för anställda, konsulter, kunder, leverantörer och andra samarbetsparter att för utomstående avslöja företagets affärskoncept och/eller annan konfidentiell information om företaget och dess verksamhet. Avtal om sekretess kan ingås separat eller som en del i ett större avtal, t.ex. i ett anställningsavtal eller ett konsultavtal. Även i förhållande till kunder kan man i skriftliga avtal ålägga dem sekretessplikt. I samtliga fall bör det övervägas om sekretessplikten ska knytas till ett vite, d.v.s. ett förutbestämt skadestånd, vilket ofta gör att sekretessplikten tas på större allvar.

Förutom den avskräckande effekt och det skydd ett sekretessavtal eller en sekretessklausul ger i sig, kan man också tänka sig att ett affärskoncept kan få höjd status genom det faktum att företaget pekar ut det som unikt och skyddsvärt.

Konkurrensklausuler

Genom konkurrensklausuler i avtal med anställda, konsulter, kunder, leverantörer och andra samarbetsparter kan ett företag – i vissa fall – minska risken för att någon av dessa börjar bedriva konkurrerande verksamhet och i denna verksamhet använder sig av företagets affärskoncept. Tillåtligheten av konkurrensklausuler är dock begränsad och det händer att konkurrensklausuler förklaras ogiltiga.

Konkurrensklausuler i anställningsavtal får endast användas under vissa omständigheter. En avvägning ska göras mellan arbetsgivarens intresse av att skydda sina företagshemligheter och arbetstagarens intresse av att fritt få utöva förvärvsverksamhet. Ju mer specificerat konkurrensförbudet är, desto lättare är det att få en domstol att acceptera det. Detta

gäller både vilken typ av information som avses och vilken verksamhet det är fråga om. Förutom begränsningar i tiden kan det t.ex. införas geografiska begränsningar. För att en konkurrensklausul i ett anställningsavtal ska vara juridiskt hållbar, bör anställningsavtalet även innehålla en skyldighet för företaget att i vissa fall utge ekonomisk kompensation till arbetstagaren.

Bedömningen av konkurrensklausuler med konsulter, leverantörer, kunder och andra samarbetsparter skiljer sig från bedömningen av konkurrensklausuler med anställda, men grundförutsättningarna är väsentligen desamma.

För att konkurrensklausuler ska bli effektiva bör de – på samma sätt som sekretessklausuler – kombineras med en vitessanktion.

Lagen om företagshemligheter

Lagen om skydd för företagshemligheter innehåller bestämmelser om straff för den som olovligen skaffar sig tillgång till eller på annat sätt tar olovlig befattning med en företagshemlighet. Andra obehöriga angrepp på företagshemligheter kan grunda skadeståndsskyldighet. Med företagshemlighet avses i lagen sådan information om affärs- eller driftförhållanden i en näringsidkares rörelse som näringsidkaren håller hemlig och vars röjande är ägnat att medföra skada för honom i konkurrenshänseende. Lagen ger således företag ett visst skydd för affärskonceptet, såväl i relation till anställda och konsulter som till konkurrenter.

I förhållande till företagets anställda och konsulter kan det vara klokt att, t.ex. i anställningsavtal och konsultavtal, påpeka att företagets affärskoncept, i sin helhet samt såvitt avser de ingående dokumenten osv., är att betrakta som företagshemligheter i lagens mening och att den som olovligen bereder sig tillgång till, utnyttjar eller röjer affärskonceptet kan ådra sig straff- och/eller skadeståndsansvar.

Företagspolicy

Många företag har en skriftlig företagspolicy som distribueras till samtliga anställda och konsulter. I en företagspolicy brukar t.ex. anges hur sjukanmälningar ska hanteras samt vilka semesterrutiner som gäller. I en företagspolicy kan arbetsgivaren även ge direktiv om hanteringen av dokument som innehåller företagshemligheter. En hänvisning till företagspolicyen görs lämpligen i respektive anställningsavtal/konsultavtal. Skulle det uppstå en tvist mellan företaget och en av företagets (f.d.) arbetstagare eller konsulter, kan företaget genom företagspolicyen visa att man gett tydliga instruktioner om hanteringen av företagshemligheter. Dessutom uppmärksammas samtliga anställda och konsulter på att företaget anser att dessa frågor är viktiga och prioriterade, vilket kan bidra till att de är försiktigare med hur de hanterar arbetsgivarens företagshemligheter.

Upphovsrätt

Delar av ett företags affärskoncept (t.ex. däri ingående handlingar, modeller, presentationsmaterial och datorprogram) kan också vara skyddade enligt upphovsrättslagen, som upphovsrättsliga verk. Grundförutsättningen för skydd är att handlingarna m.m. är

självständiga och originella. Skyddet uppkommer formlöst, dvs. någon registrering behövs inte.

Den svenska upphovsrättslagstiftningen utgår från att upphovsrätten till ett verk tillkommer den eller de fysiska personer som har skapat verket. Denna rätt kan emellertid genom avtal övergå till annan. Många kollektivavtal innehåller regleringar om vem av parterna som ska ha upphovsrätten till ett verk arbetstagaren upprättat inom ramen för sin anställning. Detsamma gäller standardavtal på konsultområdet. För att undvika osäkerhet är det därför viktigt att man i anställningsavtal och konsultavtal anger om upphovsrätten för material arbetstagaren/uppdragstagaren upprättat inom ramen för sin anställning/sitt uppdrag ska tillkomma arbetstagaren/uppdragstagaren eller arbetsgivaren/uppdragsgivaren.

För att utåt sett visa att man har upphovsrätten till ett visst dokument, en modell osv. kan man ange "Copyright © företagets namn. Eftertryck förbjudes.". Även avseende datorprogram bör man markera vad som gäller beträffande upphovsrätten. Detta kan fungera som varningsflagg och ger en avskräckande effekt i förhållande till personer som avser att – helt eller delvis – efterbilda konceptet. Det kan även ge en statushöjande effekt gentemot kunderna genom att de uppmärksammas på det unika och skyddsvärda i konceptet.

Varumärken och andra kännetecken

Att ett varumärke kan ha ett betydande ekonomiskt värde är allmänt känt. De vanligaste varumärkesformerna är ordmärken (ett eller flera ord) och figurmärken (en symbol, ensam eller i kombination med ett eller flera ord). Även ljud, former, dofter, slogans, förpackningsutstyrselar, färger osv. kan utgöra varukännetecken. Som en del i affärskonceptet kan också ingå varumärken och andra kännetecken t.ex. i form av benämningar på modeller och metoder företaget använder ("GI-metoden", "OSI-modellen" osv.). Även sådana kännetecken kan i vissa fall skyddas som varumärken.

Det säkraste sättet att få ensamrätt till ett varumärke är att registrera detta. Ensamrätten kan då styrkas med ett registreringsbevis. Om varumärket endast behöver skyddas i Sverige, räcker det med en registrering hos Patent- och Registreringsverket (PRV). Ett av flera alternativ är att registrera ett EG-varumärke hos OHIM i Alicante, Spanien. På så sätt uppnås skydd i hela EU-området.

Ensamrätt kan även uppnås genom inarbetning. För skydd genom inarbetning krävs att varumärket blivit allmänt känt som beteckning för de varor eller tjänster som tillhandahålls under varumärket.

Ett systematiskt användande av ® eller ™ i samband med att varumärket nämns understryker att det är fråga om ett skyddat (registrerat respektive inarbetat) varumärke.

Bifirmor

Ett företag kan bedriva en viss del av sin verksamhet under en särskild betäckning - en s.k. bifirma. Ensamrätt till bifirman får man antingen genom en registrering hos Bolagsverket eller genom inarbetning (jfr angående varumärken ovan). Det är något billigare att registrera

en bifirma än att registrera ett varumärke och det är framförallt en betydligt snabbare registreringsprocess. Det är därför inte ovanligt att företag som vill få skydd för en viss beteckning, skapar olika beteckningar för olika delar av verksamheten och registrerar dessa som sina bifirmor, även om de sedan inte alltid aktivt använder olika namn för olika verksamhetsgrenar.

Domännamnsregistrering

De flesta företag har idag ett registrerat domännamn. Även för företag, som inte har något intresse av att ha en egen hemsida, kan det vara intressant att registrera ett domännamn i syfte att förhindra att någon konkurrent registrerar en domän som överensstämmer med företagets firmanamn. För företag som redan har ett registrerat domännamn under toppdomänen .se kan det vara av intresse att även registrera domännamn i andra länder där företaget bedriver eller kan komma att bedriva verksamhet.

Avslutande kommentarer

Som framgår ovan finns det en mängd åtgärder man kan vidta för att försöka skydda sitt företags affärskoncept. Man bör dock hålla i åtanke att alla företag är unika och att affärskoncept därför kan innehålla andra moment och delar än de som tagits upp här. Det ska också än en gång framhållas att även om samtliga ovan nämnda åtgärder vidtas, går det inte att uppnå ett heltäckande skydd för ett affärskoncept.

Rebecka Ekberg   Sophia Lagerholm

Advokater på Delphi & Co i Malmö

